статистичного обрахування. Неповні криміналістичні характеристики складаються, зокрема, стосовно нових злочинів, про які ще не накопичено достатнього емпіричного матеріалу.

Незважаючи на те, що неповні криміналістичні характеристики злочинів виглядають менш вірогідними в порівнянні з повними, вони мають велике практичне значення [15, с. 76–77; 4, с. 24–25]. Воно полягає в тому, що такі характеристики містять опис ключових елементів механізму злочинної діяльності, які входять у предмет доказування і таким чином орієнтують слідчого відносно завдань розслідування.

Стосовно злочинних порушень авторського і суміжних прав, з врахуванням незначного досвіду правоохоронних органів у їх виявленні і розслідуванні, на наш погляд, може бути сформована тільки неповна криміналістична характеристика. Окрім того, потрібно відзначити, що названий вид злочинів відрізняється від загальнокримінальних тим що базується на такому складному інституті цивільного права, як авторське право. З огляду на те, що ст. 176 КК України «Порушення авторського права і суміжних прав» має бланкетний (відсилочний) характер, криміналістична характеристика цих злочинів обов'язково повинна включати елементи кримінально-правової характеристики, а також тлумачення основних положень авторського та суміжних прав, без знання яких неможливо кваліфіковано провести розслідування таких злочинів і розгляд справи у суді.

Список бібліографічних посилань: **1.** Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики. М.: Норма, 2001. 240 с. **2.** Журавель В. А. Сучасні концепції формування окремих криміналістичних методик розслідування злочинів. *Вісник Академії правових наук.* 2007. № 2 (49). С. 177–186. **3.** Колесниченко А. Н., Коновалова В. Е. Криминалистическая характеристика преступлений: учеб. пособие. Харьков: Юрид. ин-т, 1985. 94 с. **4.** Волобуєв А. Ф. Проблеми розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 336 с. **5.** Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / за ред. В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. Харків: Право, 2006. 624 с. **6.** Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ: Ін Юре, 2007. 728 с. **7.** Криминалистика. Расследование преступлений в сфере экономики. / под ред. В. Д. Грабовского, А. Ф. Лубина. Н. Новгород: Нижегород. ВШ МВД России, 1995. 400 с. **8.** Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів: навч. посіб. Київ: Правник; НАВСУ, 1997. 42 с. **9.** Весельський В. Криміналістична характеристика злочинів. *Право України.* 2001. № 5. С. 112–114. **10.** Криминалистика / отв. ред. Н. П. Яблоков. М.: БЕК, 1996. 708 с. **11.** Руководство для следователей / под ред. Н. А.Селиванова, В. А. Снеткова. М.: Инфра-М, 1997. 732 с. **12.** Фокина А. А. Роль криминалистической характеристики преступлений в укреплении связи науки криминалистики и практики расследования. *Криминалистика и судебная экспертиза.* 1990. Вып. 41. С. 17–23. **13.** Волобуєв А. Ф. Наукові основи комплексної методики розслідування корисливих злочинів у сфері підприємництва: автореф. дис. … д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2002. 42 с. **14.** Зелинский А. Ф. Криминология: курс лекций. Харьков: Прапор, 1996. 260 с. **15.** Матусовський Г. Оновлення криміналістичних методик – шлях до подолання економічних злочинів. *Право України.* 1997. № 11. С. 75–77.

Одержано 08.10.2017

УДК 343.98

Віктор Васильович СЕМЕНОВ,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ В РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Криміналістика являє собою цілісну систему наукових знань, що призначена служити завданням розкриття й розслідування злочинів, встановленню істини в кримінальному

© Семенов В. В., 2017

провадженні. Методи, засоби, й прийоми криміналістики успішно використовуються в інших сферах (оперативно-розшукової, судової, прокурорської, експертної, адвокатської) діяльності.

Сучасний прогрес у галузі інформаційних, цифрових, телекомунікаційних технологій приводить до того, що традиційні криміналістичні методи вже не задовольняють у повному обсязі потребам правоохоронних органів.

Розвиток науки й техніки приводять до формування нових напрямів у криміналістиці: ДНК аналіз біологічний слідів, дослідження телекомунікаційних мереж, комп'ютерно-технічні дослідження та ін.

Актуальним завданням криміналістики стає взаємопроникнення криміналістики й практики правоохоронних органів: впровадження інновацій у правозастосовну діяльність, розробка новітніх криміналістичних засобів і технологій, уніфікація наукових криміналістичних рекомендацій і їх адаптація до практики застосування.

Загальне завдання криміналістики, що обумовлене її соціальною функцією і місцем в системі наук кримінального циклу, передбачає наявність ряду окремих (спеціальних) завдань. До окремих завдань криміналістики відноситься в тому числі розробка і удосконалення криміналістичних засобів і методів практичної діяльності з розкриття та розслідування злочинів.

Завдання криміналістики вирішуються використанням системи криміналістичних засобів та методів. Методи і засоби фіксації процесу розслідування та його результатів мають велике значення у формуванні доказової бази у конкретному кримінальному провадженні. У цей системі методи криміналістичної фотографії мають переваги порівняно з іншими методами фіксації, а саме – об'єктивність та оперативність [1, с. 74].

Беручи свій початок ще з середини XIX століття, криміналістична фотографія постійно розвивається, розробляючи нові методи та засоби фотозйомки. На сьогоднішній день, цифрова фотографія повністю витиснула традиційні плівкові фотоапарати, а новим в криміналістичній фотографії стало застосування 3D технологій та відповідного апаратного й програмного забезпечення.

Однією з новітніх наукових розробок із використанням фотокамер є метод сферичної панорами. За його допомогою можна швидко і точно зафіксувати місце події і застосовуючи спеціальне програмне забезпечення зробити його сферичний макет. Під час перегляду такого макету складається враження присутності на місці події, оскільки сферична панорама відображає простір із максимальним кутом охоплення (360° по горизонталі та 180° по вертикалі). завдяки чому надається можливість повністю показати навколишню обстановку місця, у якій установлено цифрову фотокамеру.

Цей метод є зручним для всіх учасників провадження, зважаючи на те, що у подальшому завжди можна переглянути взаємне розташування всіх предметів на місці зйомки. Крім того, можливості спеціального програмного забезпечення дозволяють об'єднати кілька сферичних панорам в одну цілісну (тобто створити віртуальний тур), а відтак з'являється можливість віртуального переміщення територією, де проводиться огляд місця події, або іншої слідчої (розшукової) дії. Це дає можливість особам, які навіть не були присутні під час проведенні слідчої (розшукової) дії формувати версії стосовно тих чи інших елементів механізму злочину, вивчати матеріальну обстановку досліджуваного приміщення, або ділянки місцевості.

Основою сферичної панорами є цифровий фотознімок, спосіб зйомки – послідовне фотографування об'єкта із використанням перекриття кадрів, що дозволяє віднести зазначений метод до панорамного методу криміналістичної фотографії [2, с. 120].

Для ефективного застосування даного методу необхідна наявність відповідної фотографічної техніки, програмного забезпечення та кваліфікованого спеціаліста. Деякі практичні працівники вважають, що для здійснення фотографування місця події достатньо особистого мобільного телефону (смартфону), але таке не повинне стати нормою, тому що не відповідає принципам використання засобів криміналістичної техніки.

При проведенні досліджень матеріальних об'єктів та фіксації отриманої безпосередньо при проведенні слідчої (розшукової) дії інформації необхідна висока точність та оперативність. Науково-технічним засобом, який забезпечує комплексну фіксацію оточуючий обстановки із здійсненням точного відображення зовнішнього вигляду, форми, вимірюванням відстаней між об'єктами, їх взаємного розташування та розмірів є лазерний 3D сканер. За допомогою

відповідного програмного забезпечення, використання 3D сканеру дозволяє протягом невеликого проміжку часу створити точну фотореалістичну модель приміщення, ділянки місцевості, розглянути її з будь-якого ракурсу та відстані як в цілому, так й окремі об'єкти.

Важливим є й те, що дане програмне забезпечення дає можливість у подальшому проводити реконструкцію об'єкта та здійснювати різного роду операції з окремими об'єктами як у 3D моделі, так і окремо від неї, імпортувати у 3D модель місця, що скановано, інші трьохвимірні об'єкти для ілюстрації їх розташування в певні проміжки часу.

В сучасних реаліях правоохоронці все частіше зустрічаються з необхідністю дослідження і фіксації матеріальних об'єктів, розташованих на великих територіях – наслідки кримінальних вибухів, пожеж, аварій та катастроф на різних видах транспорту, техногенних катастроф. В таких випадках створення 3D моделі місця події надає можливість швидкої фіксації наявних об'єктів та їх взаємного розташування. Сканування таких об'єктів, як тіло живої людини або трупу прискорює фіксацію набутих ознак зовнішності, вогнепальних, або інших поранень у порівнянні з звичайним фотографуванням практично у два рази, дослідження створеної 3D моделі дозволяє більш точно виміряти відстань між ними [3].

Мають перспективи використання в роботі криміналістів і ряд суміжних технологій. Наприклад, для створення реальної 3D-моделі (у зменшеному чи збільшеному масштабі), яка зможе слугувати як доказ в арбітражному, цивільному, кримінальному провадженні, може бути використаний 3D-принтер, пристрій, що використовує метод пошарового створення фізичного об'єкта на основі віртуальної 3D-моделі. Цілком можливо, що в недалекому майбутньому експерти будуть змушені розробляти методики, пов'язані з діагностичним та ідентифікаційним дослідженням 3D-принтерів, та виготовлених з їх допомогою реальних 3D-моделей.

Впроваджується в практичну діяльність з розслідування злочинів система оптичної візуалізації (RUVIS) [4]. Вона прийшла не на заміну, а для доповнення існуючих традиційних фізико-хімічних методів дактилоскопії для виявлення і фіксації слідів людини, методик проведення дактилоскопічних експертиз [5].

Система оптичної візуалізації RUVIS використовує технологію формування зображення по відбитому ультрафіолетовому випромінюванню, відому під абревіатурою RUVIS, щоб визначати місцезнаходження на більшості непористих поверхонь прихованих відбитків пальців, які є невидимими для неозброєного ока. На відміну від систем, що використовують спеціальні джерела освітлення й лазери, прилади RUVIS не залежить від навколишнього освітлення й можуть використовуватися в різних умовах – при денному світлі або в повній темряві, у закритому приміщенні або на відкритому повітрі.

Дослідження місця злочину з RUVIS системою подібно експертизі з використанням відбитого видимого світла або методу з бічним висвітленням. Різниця лише в тому, що тут дуже гарний контраст між досліджуваним об'єктом і поверхнею, на якій він перебуває. Хоча система й чутлива до відносного кута «джерело світла – ціль – прилад для спостереження», контрастність досить сильна навіть при неоптимальних кутах, що дозволяє легко визначати місцезнаходження невидимих відбитків пальців у приміщенні або на місцевості. За допомогою допоміжних аксесуарів забезпечується легке документування неопрацьованих прихованих відбитків із застосуванням цифрової або плівкової фотокамери, або цифрової або аналогової відеокамери.

Крім виявлення і фіксації відбитків пальців рук людини можливий пошук інших об'єктів з іншими слідами біологічного походження – кров, слина.

Розробляючи нові методи і засоби виявлення, фіксації та дослідження матеріальних об'єктів, криміналістика виконує свої завдання із забезпечення правоохоронних органів новими методами та засобами для ефективної роботи з розкриття і розслідування злочинів.

Список бібліографічних посилань: 1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с. **2.** Семенов В. В., Терешкевич А. І. Використання новітніх технологій та досягнень науки й техніки в кримінальному провадженні. *Криминалистика и судебная экспертиза.* 2015. № 60. С. 117–125. **3.** Sivanandan J., Liscio E. Assessing Structured Light 3D Scanning using Artec Eva for Injury Documentation during Autopsy. *The Journal of the Association for Crime Scene Reconstruction.* 2016. Vol. 21. P. 5–13. URL: https://www.acsr.org/wp-content/uploads/2017/01/2017-Assessing-Structured-Light-3D-Scanning-using-Artec-Eva-for-Injury-Documentation-during-Autopsy-Sivanandan.pdf (дата звернення: 29.09.2017). **4.** Комплект для

пошуку, візуалізації та фіксації прихованих слідів RUVIS // Expert: сайт. URL: http://www.pro-expert.com.ua/expert.php?lng=ua&page=products&cat_id=42&tovar_id=160 (дата звернення: 29.09.2017). **5.** Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» // Реєстр методик проведення судових експертиз. URL: http://rmpse.minjust.gov.ua (дата звернення: 29.09.2017).

Одержано 05.10.2017

УДК 343.98

Федір Михайлович СОКИРАН,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Основним завданням нового Кримінального процесуального кодексу України є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Новий КПК містить чимало нововведень, і в першу чергу покликаний зрівняти права та обвинувачення в кримінальному процесі.

Одним із таких новаторських є положення нового КПК, що передбачають можливість проведення досудового розслідування дистанційно, використанням сучасних телекомунікаційних можливостей, наприклад відеоконференції.

Так, відповідно до ст. 232 КПК запроваджено можливість проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

Допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення у випадках:

1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
4) необхідності вжиття заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 КПК (допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні) – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийнятим, якщо він проти цього заперечує.

Використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити

© Сокиран Ф. М., 2017